

Basic of Accounting and Information Processing

بنسټيزه محاسبه او د مالوماتو بهير

ژباړونکی : ذکر يا رحيمي

Translator: Zakria Rahimi

Zakria Rahimi

ژباړونکی: ذکریا رحيمي

ټول حقونه خوندي دي. دکاپي اجازه نشته.

ټول حقونه خوندي دي. هيڅوک حق نلري چې پرته د ژباړونکي له لیکل شوي اجازي د دي کتاب کومه برخه بيا توليد کړي يا د دي کتاب کومه برخه کاپي، ایمیل، ثبت شوي غږ يا کوم بل شکل کي خپره کړي

Zakria Rahimi

Writer: Cristopher J. Skousen; Larry M. Walther

Translator : Zakria Rahimi

Source : <http://bookboon.com/en/basics-of-accounting-information-processing-ebook>

د منځپانگو لښتيا

Accounting definition - د محاسبې تعريف

Financial Accounting - مالي محاسبه

Managerial Accounting - مديریتی محاسبه

The fundamental accounting equation - د محاسبې بنسټيزه معادله

شتمنی (assets)

Liabilities - پورونه

Owner's equity - د ونډه اخيستونکو ونډی

Balance sheet - بيلانس پاڼه

How transactions impact the accounting equation - څرنگه سوداگريزې معاملې د

محاسبې په معادلې اغيز کوي

Distinguishing between revenue - د خالصې گټې اونا خالصه عوايدو تر منځ توپير

and income

The core financial statement - بنسټيزه مالي خپر پاڼه

Credit and Debit - کريدېت او ديبېت

The journal - جوړنال

Trail balance - ټرېل بيلانس

Ledger - جنرل ليجر

Accounting definition - دمحاسبي تعريف

محاسبه د مفهومونو او تخنيکونو هغه مجموعه ده د کومې په ذريعه چې د يوې اقتصادي څانگې په اړه د مالي مالوماتو ارزونه کيږي او راپور ترې جوړيږي. د شرکت دغه مالومات بيلابيلو ډلو ته له يوې يا بلې لارې ورکول کيږي. په دې ډلو کې د سوداگري مديران (Business Managers)، د سوداگري مالکان (owners)، پور ورکوونکي (Creditors)، دولتي څانگې (Governmental Units)، مالي څېړونکي (Financial analysts) او حتی کارکوونکي (Employees) شامل دي. دغه ټولې ډلې د دې مالوماتو له لارې په اداره (entity) کې د خپلې دندې اړوند مالومات گوري: مديران (managers) دا مالومات د مشرتابه د سمو پرېکړو (to make sound leadership decisions) لپاره کاروي، پانگه اچونکي (investors) د ونډې گټه (dividends) چې په مجموعي شتمني کې د مالکانو برخه په نښه کوي. پور ورکوونکي (creditors) د دې مالوماتو له لارې گوري چې ايا شرکت کولای شي خپل قرض بېرته وسپاري او کنه. دولتي څانگې (governmental units) دغه مالومات د مالياتو اخستني لپاره کاروي، مالي څېړونکي دغه مالومات د پرېکړو او د پانگې اچونې (investment) په اړه د نظر لرلو لپاره کاروي. کارکوونکي غواړي د بریا په لور روان شرکت کې، په راتلونکې کې خپل مقام وټاکي، د جايزې يا انعام اخيستلو په لټه کې شي. همدا د منطق پر بنسټ ولاړ جوړښت محاسبه په دوه برخو وېشي: يوه برخه بې مالي محاسبې (financial accounting) او بله برخه بې د مديریتي محاسبې (managerial accounting) په نامه ياديږي. مالي محاسبه له شرکت نه بهر وگړو ته مالومات چمتو کوي مگر مديریتي محاسبه داخل کې مديریت ته مالومات وړاندې کوي.

مالي محاسبه – Financial Accounting

د مالي محاسبې مالومات له شرکت نه هغه بهرني وگړي کاروي کوم چې د دې راپورونو جزیاتو ته لاس رسې نلري او نه د راپور په چمتو کولو کې کومه ونډه اخلي. په دې راپورونو باندې دوي په دوه وجو باور کوي يوه وجه د شرکت معياري کړنې (standardization of the principles) او بله وجه د راپور چمتو کولو پروسه (practices for preparing reports) ده. پرته د معياري کړنو به دا ډېر ستونزمن کار وي چې د دوه مختلفو شرکتونو راپور باندې ځان پوه کړو او يا بې سره پرتله کړو نو په همدې وجه د منظمې پروسې له لارې د مالي محاسبې (financial accounting) راپور جوړيږي تر څو محاسبه يو ځانگړی جوړښت او ثبات ولري. په امريکا کې د خصوصي سکتور يوه ډله چې د [Financial Accounting Standards Board] (FASB) په نامه ياديږي د مالياتي محاسبې د راپورونو د چمتو کولو لپاره د بنسټيزو قوانينو جوړولو مسوله ده. د سوداگري د پراخېدو سره د مالياتي محاسبې د راپور چمتو کولو د قوانينو جوړولو مسوليت د [International Accounting Standards Board] (IASB) شو. د مالي محاسبې مالومات د يوه ځانگړي گروپ لپاره نه دي بلکې ټولې ډلې دغه مالومات کاروي.

مدیریتی محاسبه – Managerial Accounting

مدیریتی محاسبه د مدیریت ځانگړې اړتیاوې پوره کوي او ځواب کوي. د سوداګرۍ مدیران مسولیت لري چې د سوداګرۍ لپاره پلان جوړ کړي، کنټرول وکړي او پرېکړې وکړي. دغه مدیران ځانگړو راپورونو ته اړتیا لري لکه: د بودیجې (Budget)، د محصولاتو د ارزښت (Product costing data). دا داخلي راپورونه کوم ځانگړي لارښود ته اړتیا نلري مګر باید په منطقي ډول تر سره شي.

The fundamental accounting equation - د محاسبې

بنسټیزه معادله

د محاسبې د بنسټیز ماډل ځانگړتیا چې نن پي مونږ کاروو ۵۰۰ کلنې زړې ریښې لري. لوکا پاسیولی، د رنسانس دورې یو راهب (Luca Pacioli, a Renaissance era monk) د سوداګرۍ د گټې او تاوان په نښه کولو لپاره یو فورمول جوړ کړ. همدا فورمول په عصري وخت کې هم سوداګران کاروي. دغه فورمول د محاسبې لپاره د ډېر عصري کمپیوټري سیستم بنسټ کې هم برخه اخیستی. د دې سیستم مفهوم تشریح داسې ده: یو سوداګریز نهاد (entity) د شتمنیو (assets) یوه مجموعه ده او د دې شتمنیو لپاره دوه ادعا کوونکي لرو چې یو د پور ورکوونکي (creditors) په نامه او بل د مالک (owners) په نامه یادېږي. شتمنی (assets) = پورونه (liabilities) + د ونډې برخې (Owner's equity) که چېرې داسې ولیکو چې شتمنی (assets) = پورونه (liabilities) - د ونډې برخې (Owner's equity) پورته + علامه په - بدله شوه خو دواړه یوه خبر په دوه طریقو کول دي.

Fundamental Accounting Equation

$$\text{Assets} = \text{Liabilities} + \text{Owner's Equity}$$

or

These are two ways of saying the same thing. →

$$\text{Owner's Equity} = \text{Assets} - \text{Liabilities}$$

Balance Sheet

Assets

Liabilities

All Balance Sheets are in this format:

assets on the left

liabilities and equity on the right

Owner's Equity

شتمنی (assets)

شتمنی د یونهاد یا اداري اقتصادي سرچینه ده او په دې کې نغدي پیسې (cash)، لاس ته راوړنکي حسابونه (account receivables)، د موجوده انبارو نوملړ (inventories)، ځمکه (land)، تجهیزات (equipment) او حتی نا ملموسې یا نه لمس کېدونکي شتمنی (intangible assets) شاملې دي. او داسې انګېرل کېږي چې دغه شتمنی د مالک لپاره په راتلونکي کې د اقتصادي ګټو لامل ګرځي.

Assets = Liabilities + Owner's Equity	
ASSETS <ul style="list-style-type: none">• Cash• Inventory• Building• Equipment• Furniture• Supplies• Vehicle	LIABILITIES (creditors' ownership of interest of assets) + OWNER'S EQUITY (investors' ownership of interest of assets)

The Accounting Equation

پورونه – Liabilities

هغه مقدار ته وايي چې باید یو نهاد پې بل ته ورکړي او همداسې نور تعهدات چې سوداګری کې رامنځته کېږي. پورونه (extensions of credits) دي.

Example of liabilities

- Notes Payable.
- Accounts Payable.
- Salaries Payable.
- Wages Payable.
- Interest Payable.
- Other Accrued Expenses Payable.
- Income Taxes Payable.
- Customer Deposits.

د ونډه اخیستونکو ونډې - Owner's equity

د ونډه اخیستونکو ونډې په سوداګرۍ کې د مالکانو د برخو مجموعه ده. پورونه چې له سرمایه منفي شي حاصل ته یې خالصه شتمنی (net assets) وایي او په همدې وجه کله کله ورته د خالصې شتمنی نوم هم کارېږي. مالکان څوک دي؟ د دې سوال ځواب د سوداګرې ادارې یا نهاد (entity) له قانوني جوړښت سره تړاو لري. یو ډول ته یواځې مالکیت یا د یو کس کاروبار (sole proprietorship) نوم اخلي، دوهم ډول ته یې شراکت (partnership) او درېم ډول ته سهامی شرکت (corporation) وایي. یواځې مالکیت (sole proprietorship) د یو کس کاروبار وي، شراکت (partnership) یوه سوداګري په کومه کې چې دوه کسان، دوه شراکتونه یا دوه سهامی شرکتونه سره شریک وي. د سوداګرۍ سرچینې او له دې سرچینو ګټه سره شریکوي. او سهامی شرکت (corporation) د ډېرو مالکانو له مختلفو ونډو جوړ وي چې دغه ونډې د (shares of stock) په نامه یادېږي. د دغو ونډو مجموعې ته په انفرادي کاروبار او شراکت کې د (Owner's equity) نوم اخلي مګر په سهامی شرکت کې د ونډو دې مجموعې ته د (Stockholders' equity) نوم اخیستل کېږي.

بیلابنس پاڼه - Balance sheet

د محاسبې بنسټیزه معادله د محاسبې او د راپور جوړونې د ملا تیر ګڼل کېږي. همداسې په بیلابنس پاڼې د پوهېدو لپاره دا معادله مرکزي او کلیدي ارزښت لري. بیلابنس پاڼې ته ځنې وخت د مالي وضعیت (statement of financial position) نوم اخیستل کېږي. لاندې انځور کې د ایډل ویس شرکت یو راپور لرو کوم کې چې د بیلابیلو شتمنیو مجموعه بنودل شوي. په دې بیلابنس پاڼه کې (assets) شتمنی \$ ۸۹۵,۰۰۰ ده. په دې شتمنی کې \$ ۱۷۵,۰۰۰ پورونه (liabilities) دي او پاتې برخه په سهامی شرکت کې د ونډه اخیستونکو ونډه (stockholder' equity) ډالر \$ ۷۲۰,۰۰۰ دي. د ونډه اخیستونکو ونډه په دوه برخو وېشل شوې ۱۲۰,۰۰۰ ډالر کوم چې د مالکانو یا ونډه اخیستونکو (stockholders) لخوا پانگونه شوي ده. دغه مقدار ته (capital stock) وایي. پاتې برخه \$ ۶۰۰,۰۰۰ دي چې د ساتل شوي ګټې (retained earnings) په نامه یادېږي.

د ونډه اخیستونکو ونډه چې \$ ۷۲۰,۰۰۰ ده په دې مانا چې ټوله سوداګري همدومره ارزښت لري؟ ځواب نه ده! ولې نه ده؟ ځکه چې بیلابنس پاڼه کې ډېرې نورې شتمنۍ ندي راپور شوي لکه د ځمکې قیمت ۱۲۵,۰۰۰ همداسې بیلابنس پاڼه د سوداګرۍ د اوسني ارزښت راپور نه جوړوي بلکې د یوې ځانګړې مودې راپور جوړوي. همداسې کیدای شي یوه سوداګري نورې داسې شتمنۍ ولري چې ثبت شوي او راپور شوي نه وي لکه د شرکت نوم او نښان (Brand) کوم چې خپل ارزښت لري او که کوم کس په ایډل ویس شرکت کې سټاک پیري نو تر مالي راپور د نښان ارزښت ته ډېر پام کوي کوم چې په پانگونه او د پانګې پرېکړو کې خورا زبات اهمیت لري.

EDELWEISS CORPORATION			
Balance Sheet			
December 31, 20X3			
Assets		Liabilities	
Cash	\$ 25,000	Accounts payable	\$ 50,000
Accounts receivable	50,000	Loans payable	<u>125,000</u>
Inventories	35,000	Total liabilities	\$175,000
Land	125,000	Stockholders' equity	
Buildings	400,000	Capital stock	\$120,000
Equipment	250,000	Retained earnings	<u>600,000</u>
Other assets	<u>10,000</u>	Total stockholders' equity	720,000
Total assets	<u>\$895,000</u>	Total Liabilities and equity	<u>\$895,000</u>

ASSETS \$895,000	=	LIABILITIES \$175,000	+	STOCKHOLDERS' EQUITY \$720,000
----------------------------	---	---------------------------------	---	--

How transactions impact the accounting equation

څرنګه سوداګريزي معاملي د محاسبې په معادلي اغيز کوي –

يوه بيلانس پاڼه (balance sheet) په يو ځانګړي تاريخ کې د يوې ځانګړې مودې مالي وضعيت بني خو کله چې يوه سوداګريزه معامله تر سره کيږي په ټول مالي وضعيت (overall financial condition) کې بدلون رامنځ ته کيږي او هره سوداګريزه ګرځنه د شتمنيو (assets)، پورونو (liabilities)، د ونډه اخيستونکو په سوداګري کې برخه (equity) په حسابونو (accounts) باندې اغيز کوي مګر دغه اغيز او سوداګريزه ګرځنه د محاسبې په مساواتو کې بدلون نشي راوستی تل به دواړه اړخونه سره مساوي وي. دا څرنګه تر سره کيږي؟ د دې سوال ځواب لپاره لاندې څلور سوداګريزو معاملو ته نظر کوو او همدا ځواب لاسته راوړو.

ايډل ويس شرکت له پوروري پور لاسته راوړي (account receivable) ايډل ويس شرکت له پوروري ۱۰,۰۰۰ ډالر (account receivable) د توليداتو بدل کې لاسته راوړل دغه سوداګريزه معامله مخکې شوې وه او د لاسته راوړني وړ حساب (account receivable) په توګه نوبت شوې وه نو په بيلانس پاڼه (balance sheet) کې لاندې ډول بدلون رامنځته کيږي:

په دې انځور کې يوه شتمنی (asset) چې لاسته راوړني وړ حساب (account receivable) د پور لاسته راوړنه ده له ۵۰,۰۰۰ ډالرو څخه ۴۰,۰۰۰ ډالرو ته کمه

شوي او بله شتمنی چي نغدې پیسې دي د پور لاسته راوړني په اندازه زباته شوي ده له ۲۵۰۰۰ ډالرو څخه ۳۵۰۰۰ ډالرو ته لوړه شوي. نو په پایله کې په ټوله شتمنی کې کوم بدلون رامنځته نشو او شتمنی اوس هم د پورونو (liabilities) + د ونډه اخیستونکو په سوداګرۍ کې ونډې (equity) سره مساوي ده.

ایډل ویس شرکت تجهیزات په پور واخیستل

EDELWEISS CORPORATION Balance Sheet December 31, 20X3 (before indicated transaction)			EDELWEISS CORPORATION Balance Sheet December 31, 20X3 (after indicated transaction)	
Assets			Assets	
Cash	\$ 25,000	+ \$10,000	Cash	\$ 35,000
Accounts receivable	50,000	- \$10,000	Accounts receivable	40,000
Inventories	35,000		Inventories	35,000
Land	125,000		Land	125,000
Building	400,000		Building	400,000
Equipment	250,000		Equipment	250,000
Other assets	10,000		Other assets	10,000
Total assets	\$895,000	+ \$0	Total assets	\$895,000
Liabilities			Liabilities	
Accounts payable	\$ 50,000		Accounts payable	\$ 50,000
Loans payable	125,000		Loans payable	125,000
Total liabilities	\$175,000	+ \$0	Total liabilities	\$175,000
Stockholders' equity			Stockholders' equity	
Capital stock	\$120,000		Capital stock	\$120,000
Retained earnings	600,000		Retained earnings	600,000
Total stockholders' equity	720,000	+ \$0	Total stockholders' equity	720,000
Total liabilities and equity	\$895,000		Total liabilities and equity	\$895,000

ایډل ویس شرکت د \$ ۳۰۰۰۰ تجهیزات په پور (loans payable) واخیستل او موافقه یې وکړه چې پیسې به وروسته ورکوي نو په بیلانس پاڼه (balance sheet) کې لاندې ډول بدلون رامنځ ته کيږي.

تجهيزات (equipment) یوه شتمنی (asset) ده چې له ۲۵۰۰۰۰ ډالرو یې شتمنی ۲۸۰۰۰۰ ډالرو ته لوړه کړې او همداسې د دې شتمنی قیمت چې په پور لاسته راوړل شوي په پورونو (liabilities) کې د (loans payable) په نامه قیمت زبات شوی. او پورونه له \$ ۱۲۵۰۰۰ څخه ۱۵۵۰۰۰ ډالرو ته لوړ شوي. پایله کې په دواړو پورونو او شتمنیو کې په برابر اندازه زباتوالی رامنځته شوی. نو که د محاسبې معادلې ته وگورو کوم توپیر ندی رامنځته شوی بلکې دواړه طرفونه اوس هم سره مساوي دي.

EDELWEISS CORPORATION Balance Sheet December 31, 20X3 (before indicated transaction)		EDELWEISS CORPORATION Balance Sheet December 31, 20X3 (after indicated transaction)	
Assets		Assets	
Cash	\$ 35,000	Cash	\$ 35,000
Accounts receivable	40,000	Accounts receivable	40,000
Inventories	35,000	Inventories	35,000
Land	125,000	Land	125,000
Building	400,000	Building	400,000
Equipment	250,000	Equipment	280,000
Other assets	10,000	Other assets	10,000
Total assets	\$895,000	Total assets	\$925,000
Liabilities		Liabilities	
Accounts payable	\$ 50,000	Accounts payable	\$ 50,000
Loans payable	125,000	Loans payable	165,000
Total liabilities	\$175,000	Total liabilities	\$205,000
Stockholders' equity		Stockholders' equity	
Capital stock	\$120,000	Capital stock	\$120,000
Retained earnings	600,000	Retained earnings	600,000
Total stockholders' equity	720,000	Total stockholders' equity	720,000
Total liabilities and equity	\$895,000	Total liabilities and equity	\$925,000

ایډل ویس شرکت یو چا ته یوه چاره تر سره کوي یا خدمات وړاندې کوي او د چارې بدل کې هغه کس موافقه کوي چې راتلونکې کې به \$ ۵۰۰۰ ورکړي. په دې د پوهېدو لپاره زباتې روښنایي اچونې ته اړتیا ده تر څو د دې چارې په پېچلتیا وپوهیځئ. تاسې (retained earning) پیژنی چې ساتل شوي گټه ده کومه چې د سوداګرۍ په مالکانو نډه وپېشل شوي. ایډل ویس شرکت ۵۰۰۰ ډالر د یوې چارې په بدل کې وگټل او تر اوسه پې دا پیسې لاسته نډي راوړي دغه ناخالصه عاید (revenue) په شتمنۍ کې د دلایسته راوړنې وړ حساب (account receivable) په توګه اضافه کيږي کله چې شتمنۍ کې ناخالصه عاید (revenue) اضافه شي نو په (retained earnings) کې دغه عاید (income) گټه زیاتېږي.

Balance Sheet December 31, 20X3 (before indicated transaction)		Balance Sheet December 31, 20X3 (after indicated transaction)	
Assets		Assets	
Cash	\$ 35,000	Cash	\$ 35,000
Accounts receivable	40,000	Accounts receivable	45,000
Inventories	35,000	Inventories	35,000
Land	125,000	Land	125,000
Building	400,000	Building	400,000
Equipment	280,000	Equipment	280,000
Other assets	10,000	Other assets	10,000
Total assets	\$925,000	Total assets	\$930,000
Liabilities		Liabilities	
Accounts payable	\$ 50,000	Accounts payable	\$ 50,000
Loans payable	155,000	Loans payable	155,000
Total liabilities	\$205,000	Total liabilities	\$205,000
Stockholders' equity		Stockholders' equity	
Capital stock	\$120,000	Capital stock	\$120,000
Retained earnings	600,000	Retained earnings	605,000
Total stockholders' equity	720,000	Total stockholders' equity	725,000
Total liabilities and equity	\$925,000	Total liabilities and equity	\$930,000

ایډل ویس شرکت پیسی لگوي

دا به ډېره بڼه وای که چېرې یو کاروبار یا سوداګري بی لګښته (expenses) پر مخ تلی مګر داسې نده. په محاسبه کې لګښت (expenses) بهر ته د نغدو جریان (outflows) ده. فکر وکړئ چې ایډل ویس شرکت ۳۰۰۰ ډالر په لګښت کې له لاسه ورکړې. لاندې بی په حسابونو (accounts) باندې اغیز وګورئ. په نغدو پیسو کې کمی راغی چې له ۳۵۰۰۰ ډالرو ۳۲۰۰۰ ډالرو ته کمی شوي. همداسې د سوداګرۍ له مجموعي عوایدو ۳۰۰۰ ډالر کم شوي په پایله کې د محاسبې په معادله کې هیڅ توپیر رانغی او دواړو اړخونه تر اوسه مساوي دي. هر سوداګریزه معامله د شتمنیو (assets)، پورونو (liabilities) او د مالکانو په ونډو (owners' equity) باندې اغیز کوي خو د محاسبې د معادلې دواړو اړخونه تل سره مساوي پاتې کیږي.

EDELWEISS CORPORATION Balance Sheet December 31, 20X3 (before indicated transaction)			EDELWEISS CORPORATION Balance Sheet December 31, 20X3 (after indicated transaction)	
Assets			Assets	
Cash	\$ 35,000	-\$3,000	Cash	\$ 32,000
Accounts receivable	45,000		Accounts receivable	45,000
Inventories	35,000		Inventories	35,000
Land	125,000		Land	125,000
Building	400,000		Building	400,000
Equipment	280,000		Equipment	280,000
Other assets	10,000		Other assets	10,000
Total assets	\$930,000	-\$3,000	Total assets	\$927,000
Liabilities			Liabilities	
Accounts payable	\$ 50,000		Accounts payable	\$ 50,000
Loans payable	155,000		Loans payable	155,000
Total liabilities	\$205,000	+\$0	Total liabilities	\$205,000
Stockholders' equity			Stockholders' equity	
Capital stock	\$120,000		Capital stock	\$120,000
Retained earnings	605,000	-\$3,000	Retained earnings	602,000
Total stockholders' equity	725,000	-\$3,000	Total stockholders' equity	722,000
Total liabilities and equity	\$930,000		Total liabilities and equity	\$927,000

Distinguishing between revenue and income – او نا خالصه عوایدو تر منځ توپیر

د هرې ورځې په خبرو کې ځنې وخت ځنې خبرې په اتفاقي ډول کوو او ډېر خلک د خپلو لغاتو په کارونه کې دقت او ژور پام نکوي په دې فکر وي چې مترادفي کلیمې بی کارولي. همداسې (income) او (revenue) دواړه ډېرې دقیقې معنی ګانې لري. هر شرکت چې کله تولیدات خرڅ کړي، چا ته یوه چاره تر سره کړي دغه ناخالصه عاید ته (revenues) وېل کیږي. مګر کله چې مصارف ترې منفي شي او یوازې ګټه پاتې شي (income) ورته وېل کیږي.

$$\text{Revenues} - \text{expenses} = \text{income}$$

The core financial statement - بنسټيزه مالي خبر پاڼه

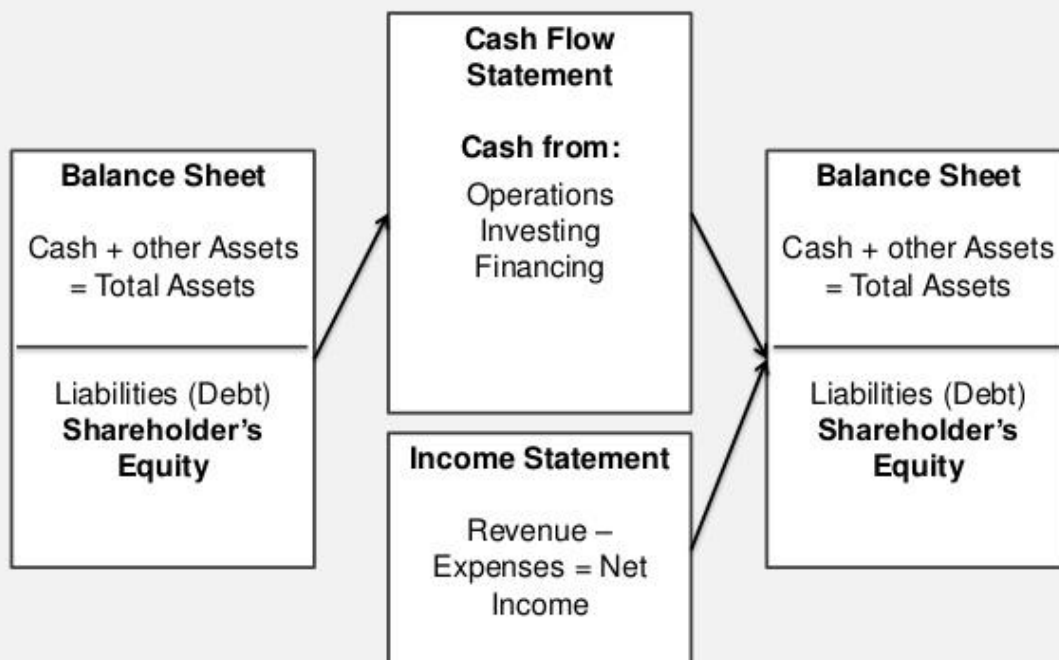
کله چې يو پانگه اچونکی د يو سهامی شرکت په (capital stock) کې پانگونه کوي يا يو سهامی شرکت ته نغدي پيسې پور ورکوي او يا بې په نغو پيسو بانډز (bonds) اخلي. نو له پرېکړې مخکې د شرکت مالي خبر پاڼه کې ځنې شيانو ته ژوره کتنه کوي. (بانډز او سټاک دواړه د عصري اقتصاد تجهيزات دي). کوم چې شخصي شرکتونه دي د هغوي پانگونه د يوه واره گروپ يا بانک لخوا شوي وي. که چېرې تاسې غواړئ په يوه شخصي شرکت کې پانگونه وکړئ نو ځنې مالومات تاسې سره مرسته کولای شي چې د پرېکړې پروسه مو منطقي کړي. په اول کې بايد د پوښتنو يو لست جوړ شي لکه د شرکت شتمنی څه ده؟ شرکت چېرته فعالیت کوي؟ کلیدي تولیدات بې څه دي؟ څومره عواید لري؟ شرکت بل سهام ته گټه (dividends) ورکوي؟ د چاپیریال مسولیت په اړه د شرکت پالیسي څه ده؟ لاندې انځور کې ځنې موضوعات یاد شوي کوم چې په شنه رنگ لیکل شوي په طبیعت کې مالي دي. او په سره خط لیکل شوي په ریاضیکي اصطلاحاتو نه تشریح کېدونکي دي. مالي اصطلاحات مستقیماً د شنه رنگ لیکلو په اړه راپور چمتو کوي مگر اضافي مالومات د راپور په ځای د سره رنگ لیکلو په اړه يو لرلید يا نظر جوړوي.

مالي خبر پاڼې - Financial statements

د محاسبې مالومات د معیاري راپورونو یوه مجموعه ده او د همدې راپورونو په ذریعه د محاسبې مالومات لاسته راوړل کېږي او بلې ډلې ته انتقالیږي. بنسټيزې مالي پاڼې يا مالي بیانونه د بیلانس پاڼه (balance sheet)، د خالصې گټې پاڼه (income statements)، د گټې ساتل شوي فیصدي يا ساتل شوي گټه (retained earnings) او د نغو بهر او داخل ته جریان (cash flows) دي. زیات شمېر قوانین د دې مالي پاڼو يا بیانونو جوړښت او محتوا اداره کوي مگر دغه قوانین بې د طرحې او توپیر مخنیوی نکوي.

The financial statements

TwoHourFinancialModel.com

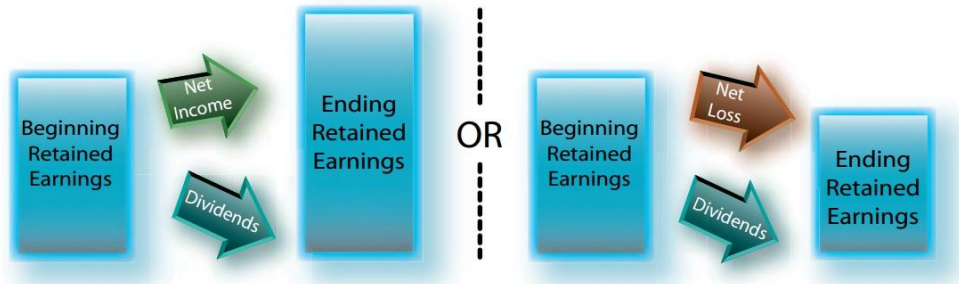
د خالصي گټې پاڼه (income statement)

د خالصي گټې پاڼه په يوه ځانگړې موده کې د سوداگريزو کړنو د پايلې لنډيز بڼې. دا پاڼه د ناخالصه عوایدو (revenue) او لگښت (expenses) په اړه مالومات برابروي. لگښت چې له ناخالصه عوایدو منفي شي نو خالص تاوان (net loss) او يا خالصه گټه (net income) تر لاسه کيږي. د خالصو عوایدو پاڼې په اړه به وروسته پراخه مطالعه وکړو د اوس لپاره دا په يادې ولرئ چې دا پاڼه په يوه ځانگړې موده کې د سوداگريزو کړنو د پايلې لنډيز بڼې.

QUARTZ CORPORATION Income Statement For the Year Ending December 31, 20X9		
Revenues		
Services to customers	\$750,000	
Interest revenue	<u>15,000</u>	
Total revenues		\$765,000
Expenses		
Salaries	\$235,000	
Rent	115,000	
Other operating expenses	<u>300,000</u>	
Total expenses		<u>650,000</u>
Net income		<u>\$115,000</u>

د ساتل شوي گټې پاڼه چې تر اوسه په مالکانو نده وپشل شوي
(retained earnings)

په بیلانس پاڼه کې تاسې کولای شئ د د ساتل شوي گټې د زباتېدو او کمېدو لامل وگورئ. د ساتل شوي گټې د شریکانو یا د کاروبار د مالکانو (shareholders) تر منځ وپشل کيږي تر وپشل کېدو مخکې ورته د د ساتل شوي گټې (retained earnings) نوم اخیستل کيږي.

د ساتل شوي گټې پاڼه له يوې مودې تر بلې مودې د پاسني انځور لنديز بڼې.

QUARTZ CORPORATION Statement of Retained Earnings For the Year Ending December 31, 20X9	
Retained earnings - January 1, 20X9	\$400,000
Plus: Net income	<u>115,000</u>
	\$515,000
Less: Dividends	<u>35,000</u>
Retained earnings - December 31, 20X9	<u>\$480,000</u>

بیلانس پانه (balance sheet)

د بیلانس پانه د اقتصادي سرچینو چې یو شرکت لري پانه ده او د دې سرچینې د ادعا کوونکو (پورونه او دمالکانوبرخه) (liabilities and owners' equity) د بنودني پر وخت د محاسبې په معادلې تمرکز کوي. بیلانس پانه په یوځانگړي تاریخ کې مالي وضعیت ښيي. لاندې د کوارټر سهامی شرکت بیلانس پانه وگورئ.

Balance Sheet December 31, 20X9	
Assets	
Cash	\$192,000
Accounts receivable	248,000
Land	450,000
Other assets	<u>10,000</u>
Total assets	<u>\$900,000</u>
Liabilities	
Salaries payable	\$ 34,000
Accounts payable	<u>166,000</u>
Total liabilities	\$200,000
Stockholders' equity	
Capital stock	\$220,000
Retained earnings	<u>480,000</u>
Total stockholders' equity	<u>700,000</u>
Total liabilities and equity	<u>\$900,000</u>

د نغدو پیسو د جریان خبرپانه (Statement of cash flows)

دا پانه د شرکت د پیسو د جریان په اړه راپور ښيي. دا پانه ښيي چې پیسې له کومه لاسته راغلي او څرنگه یې لگښت تر سره شوی. دا پانه درې برخې لري چې د پیسو داخل او بهر ته جریان ښيي. ۱- د کرنو فعالیتونه (operating activities) دویم د پانگونی فعالیتونه (investing activities) درېم مالي فعالیتونه (financing activities). دا په یاد ولرئ چې د فعالیتونو له پاملې لاسته راغلي پیسې خالصه گټه نده. لاندې یې بیلگه وگورئ.

QUARTZ CORPORATION Statement of Cash Flows For the Year Ending December 31, 20X9	
Operating activities	
Cash received from customers	\$ 720,000
Cash received for interest	15,000
Cash paid for salaries	(240,000)
Cash paid for rent	(115,000)
Cash paid for other items	<u>(300,000)</u>
Cash provided by operating activities	\$ 80,000
Investing activities	
Purchase of land	(250,000)
Financing activities	
Payment of dividends	<u>(35,000)</u>
Decrease in cash	\$(205,000)
Cash, January 1	<u>397,000</u>
Cash, December 31	<u>\$ 192,000</u>

ارتیکولیشن – Articulation

ارتیکولیشن په محاسبه کې په دې معنی ده چې د گټې خبر پانه (income statement) او بیلانس پانه (balance sheet) په ریاضیکي توگه داسې تعریف شوي چې بیلانس پانه په یوه ځانگړې موده کې د مالکانو په برخه (owners' equity) کې له بدلون سره مساوي ده. پرته له دې چې دهمدې مودې څخه مخکني بدلونونه په نظر کې ونیسي. د گټې خبرپانه (income statement)، د هغې سائل شوي کټي چې په مالکانو تر اوسه نده وپشل شوي خبرپانه (retained earnings) او بیلانس پانه (balance sheet) خپلمنځ کې ارتیکولیشن کوي. په دې معنی چې د خپلمنځي تعادل په شکل کې شبکه جوړوي. د یوې مودې گټه (income) په سائل شوي گټه (retained earnings) کې اړیکه لري او د سائل شوي گټه کې پای په بیلانس پانه (balance sheet) کې اړیکه لري او د اخري اړیکې پایله داده چې بلاخره بیلانس پانه (balance sheet) تعادل پیدا کوي.

QUARTZ CORPORATION Income Statement For the Year Ending December 31, 20X9		QUARTZ CORPORATION Statement of Retained Earnings For the Year Ending December 31, 20X9		QUARTZ CORPORATION Balance Sheet December 31, 20X9	
Revenues		Retained earnings - January 1, 20X9	\$400,000	Assets	
Services to customers	\$750,000	Plus: Net income	<u>115,000</u>	Cash	\$182,000
Interest income	<u>15,000</u>		\$515,000	Accounts receivable	248,000
Total revenues	\$765,000	Less: Dividends	<u>35,000</u>	Land	450,000
Expenses		Retained earnings - December 31, 20X9	<u>\$480,000</u>	Other assets	<u>10,000</u>
Salaries	\$235,000			Total assets	<u>\$900,000</u>
Rent	115,000			Liabilities	
Other operating expenses	<u>300,000</u>			Salaries payable	\$ 34,000
Total expenses	<u>650,000</u>			Accounts payable	<u>166,000</u>
Net income	<u>\$115,000</u>			Total liabilities	\$200,000
				Stockholders' equity	
				Capital stock	\$220,000
				Retained earnings	<u>480,000</u>
				Total stockholders' equity	<u>700,000</u>
				Total liabilities and equity	<u>\$900,000</u>

کریڈیټ او ډیبیټ – Credit and Debit

دا اړینه ده چې یو کاروبار خپل د محاسبې سیستم ته د اعتبار وړ وده ورکړي. دا سیستم باید د مالي خبر پانو د چمتو کولو لپاره کافي وي او د هرې سوداګرېزې معاملې لپاره داسې اسناد جوړ کړای شي چې د اړتیا په وخت کې لاس رسې ورته ولرلای شي. د محاسبې سیستم داسې یو سیستم ده په کوم چې هره سوداګرېزه کړنه د یو مالي راپور په توګه لنډیز کيږي. که چېرې دا سیستم کمپیوټري وي او یا په لاس جوړ سیستم په دواړو کې د حسابونو (accounts)، کریډیټ (credits)، ډیبیټ (debits)، جورنال (journal) او جنرل لیجر (general ledger) افزار د محاسبې لپاره کارېږي.

حسابونه (accounts)

په سوداګرۍ کې د شتمنۍ (assets)، پورونو (liabilities)، د مالکانو هغه برخه چې له شتمنۍ پور منفي شوی وي (equity)، د ناخالصه عوایدو (revenues) او لګښتونو (expenses) د اجزاو لپاره یو جلا حساب (account) جوړېږي. له دې ټولو حسابونو (accounts) څخه جنرل لیجر (general ledger) جوړېږي او جنرل لیجر د هر حساب لپاره جلا پاڼه لري. په لاندې انځور کې بې بېلګه وګورئ.

ACCOUNT: Cash				
Date	Description	Increase	Decrease	Balance
Jan. 1, 20X3	Balance forward			\$ 50,000
Jan. 2, 20X3	Collected receivable	\$ 10,000		60,000
Jan. 3, 20X3	Cash sale	5,000		65,000
Jan. 5, 20X3	Paid rent		\$ 7,000	58,000
Jan. 7, 20X3	Paid salary		3,000	55,000
Jan. 8, 20X3	Cash sale	4,000		59,000
Jan. 8, 20X3	Paid bills		2,000	57,000
Jan. 10, 20X3	Paid tax		1,000	56,000
Jan. 12, 20X3	Collected receivable	7,000		63,000

ډیبیټ او کریډیټ (Debits and Credits)

کله چې یوه سوداګرېزه معامله تر سره کيږي نو په حسابونو (accounts) کې بدلون رامنځته کيږي. ډیبیټ او کریډیټ (Debits and Credits) داسې بې ساري ابزر دي چې په حسابونو (accounts) کې دغه تغیرات تشریح کوي.

۱- هره سوداګرېزه معامله په ډیبیټ او کریډیټ شکل کې توضیح کيږي.

۲- تل ډیبیټ = کریډیټ سره دي.

ډېر خلک فکر کوي چې ډیبیټ/کریډیټ د +/- په معنی دي خو کریډیټ او ډیبیټ د زباتېدو او کمېدو معنی نلري. د بېلګې په توګه که چېرې د پیسو مقابل کې یو کس ته یوه چاره ترسره شي نو په دواړو حسابونو نغدې پیسې (cash account) او ناخالصه

عوایدو (revenue) باندې اغیز کوي او په دواړو ټي اغېز ++/ ده چې هم په ناخالصه عوایدو کې زیاتې رامنځته کيږي او هم په نغدو پیسو کې. همداسې که د یو کس پوروري یو او پور ټي ادا کړو نو په دواړو حسابونو نغدو پیسو (cash) او پورونو (liabilities) کې کمی رامنځته کيږي نو دلته ټي اغیز -/- ده. مگر ځنې سوداگریزي معاملي په حسابونو +/- اغیز لري. خو په ټولو حالتونو کې ډیبیټ = کریډیټ سره ده. او که چیرې مساوي نه وي نو په محاسبه کې تېروتنه شوي.

د ډیبیټ او کریډیټ قوانین (The debit/credit rules)

شتمنې (asset) // لگښت (expense) // د ونډه اخیستونکو وېشل شوي برخي (dividends) دا درې حسابونه د ډیبیټ او کریډیټ (Debits/Credits) یو ډول قوانین تعقیبوي. که په دې حسابونو کې زیاتوالی رامنځته شي ډیبیټ (Debit) لیکل کيږي او که کموالی رامنځته شي نو کریډیټ (Credit) لیکل کيږي.

پورونه (liabilities) // ناخالصه عواید (revenues) // د مالکانو هغه برخه چې له شتمنې پور منفي شوی وي (equity) که چیرې په دې حسابونو کې زیاتوالی رامنځته شي کریډیټ لیکل کيږي او که کموالی رامنځته شي نو ډیبیټ لیکل کيږي.

د سوداگریزو معاملو څېړنه – Analyses of transactions and events

کله چې یوه سوداگریزه معامله ترسره شي حساب کوونکي ته اړینه ده چې په وپوهیږي کوم حساب (account) باندې پې اغیز کړی؟ په حساب (account) کې زباتوالی رامنځته شوی که کموالی؟ له هغه وروسته باید دغه معامله په ډیبیت او کریډیت کې توضیح کړي او پورته یادشوي د ډیبیت او کریډیت قوانین پرې پلي کړي.

The journal – جورنال

جورنال یو داسې کتاب ده په کوم کې چې د سوداگریزو معاملو تاریخه په ځانگړي ترتیب کې ثبت کیږي. جنرل جورنال ته د (The book of original entry) نوم هم اخلي. په دې معنی چې له دې اسنادو سوداگریزي کړنې جلا حسابونو (accounts) ته انتقالیږي او دا حسابونه بیا په جورنال کې د ډیبیت/کریډیت په بڼه لیکل کیږي. که چېرې یو کس وغواړي په دې وپوهیږي چې د جنوري په میاشت کې شرکت څومره نغدې پیسې لري او جورنال هم ۱۰۰ پانې وي نو له جمع منفي کولو او خورا زبات وخت ضایع کولو وروسته به ځواب ومومي. د داسې مالوماتو لاس ته راوړلو لپاره په محاسبه کې بله اسانه لار جنرل لیجر ده.

GENERAL JOURNAL			Page 1	
Date	Accounts		Debits	Credits
1-1-X3	Cash		25,000	
	Capital Stock			25,000
	<i>Issued stock to shareholders, in exchange for cash</i>			
1-4-X3	Advertising Expense		2,000	
	Cash			2,000
	<i>Paid advertising expense for initial advertising programs</i>			
1-8-X3	Cash		4,000	
	Service Revenue			4,000
	<i>Provided services to customers for cash</i>			

GENERAL JOURNAL			Page 2	
Date	Accounts		Debits	Credits
1-15-X3	Utilities Expense		1,000	
	Accounts Payable			1,000
	<i>Received bill for utility costs incurred</i>			
1-17-X3	Accounts Receivable		8,000	
	Service Revenue			8,000
	<i>Provided services to customers on account</i>			
1-18-X3	Accounts Payable		500	
	Cash			500
	<i>Paid half of the amount due on the utility bill received on January 15</i>			
1-25-X3	Cash		4,800	
	Accounts Receivable			4,800
	<i>Received for the amount due on the receivable that was established on January 17</i>			

Trail balance – ټریل بیلنس

کله چې ټولې سوداګریزې معاملې له جورنال څخه په جنرل لیجر کې خپل مربوطه حساب کې ولیکل شي نو د جنرل لیجر د حسابونو د پانې له مخې ټریل بیلنس جوړیږي او هره سوداګریزه معامله د ډیبیت او کریډیت خانو ته د قوانینو مطابق انتقالیږي. ټریل بیلنس د محاسبې کومه رسمي پانې نده بلکه یو کتنه ده تر څو وپوهیږو چې کریډیت له ډیبیت سره مساوي دي او کنه؟ که چېرې مساوي نه وي نو په محاسبه کې تېروتنه شوي.

XAO CORPORATION		
Trial Balance		
January 31, 20X3		
	Debits	Credits
Cash	\$26,300	
Accounts receivable	3,200	
Land	15,000	
Accounts payable		\$ 500
Notes payable		10,000
Capital stock		25,000
Service revenues		12,000
Advertising expense	2,000	
Utilities expense	1,000	
	<u>\$47,500</u>	<u>\$47,500</u>

جنرل لیجر – Ledger

په جنرل جورنال کې مو ولیدل چې هره سوداګریزه معامله له یوې لنډې تشریح سره ثبت شوي ده. برعکس جنرل لیجر د هر حساب لپاره یوه جلا پانې لري. له جورنال پانې جنرل لیجر ته هره سوداګریزه معامله په لنډې ډول مربوطه حساب ته کاپي کوو. او چې کله له جورنال پانې یوه سوداګریزه معامله جنرل لیجر ته انتقال شي نو په څنګ کې یې نښه ورسره اضافه کیږي تر څو د بیا ځلي انتقال مخه یې ونیسي.

ACCOUNT: Cash				
Date	Description	Debit	Credit	Balance
Jan. 1, 20X3	Balance forward			\$ -
Jan. 1, 20X3	Journal page 1	\$ 25,000		25,000
Jan. 4, 20X3	Journal page 1		\$ 2,000	23,000
Jan. 8, 20X3	Journal page 1	4,000		27,000
Jan. 18, 20X3	Journal page 2		500	26,500
Jan. 25, 20X3	Journal page 2	4,800		31,300
Jan. 28, 20X3	Journal page 2		5,000	26,300